فرهنگ

درس ۱۷

۱ – فرهنگ چیست؟

فرهنگ، شیوهٔ زندگی

به طور کلی، فرهنگ یک جامعه* شیوهٔ زندگی آن جامعه است. آیا تاکنون به شیوهٔ زندگی جوامع مختلف دقت کرده‌اید؟ افراد یک جامعه برای زندگی در کنار هم از شیوه‌های مشترکی استفاده می‌کنند. آنها در چگونگی برقراری ارتباط با یکدیگر، آداب و رسوم و پوشاک و تغذیه، باورها و اعتقادات، قوانین و مقررات، نحوهٔ استفاده از محیط طبیعی و ... اشتراکاتی با هم دارند.

جامعهٔ بدون فرهنگ وجود ندارد و فرهنگ هم بدون جامعه به‌وجود نمی‌آید.

۲– رابطه جامعه و فرهنگ را بیان کنید.

۳- فرهنگ پدیده‌ای آموختنی است
یعنی چه؟

فرهنگ آموختنی است

فرهنگ پدیده‌ای آموختنی است؛ یعنی از طریق ژن به ارث نمی‌رسد بلکه از راه آموزش و تربیت از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود. به همین دلیل، فرهنگ را آگاهی و اندیشهٔ مشترک اعضای یک جامعه نیز می‌گویند.

نکته!
در خط آخر تعریفی دیگر از فرهنگ هم آمده است.

۴- اجتماعی شدن یا جامعه پذیری را تعریف کنید.

اجتماعی‌شدن یا جامعه‌پذیری : اجتماعی‌شدن فرایندی طولانی‌مدت از تولد تا آخر عمر است که افراد از طریق آن، زندگی در جامعه را می‌آموزند و خود را با آن منطبق می‌کنند. اجتماعی شدن فرایندی بسیار مهم در زندگی است؛ زیرا بدون آن، افراد نمی‌توانند به زندگی در جامعه ادامه دهند.

در یک جامعه، هر فرد عقاید و باورها، رسوم، قوانین و حتی شیوهٔ ابراز احساسات و هیجانات را از دیگران می‌آموزد و به افراد دیگر یاد می‌دهد. اجتماعی شدن علاوه بر اینکه نیازمند است، سبب تداوم حیات جامعه نیز می‌گردد.

۵- اولین و مهمترین جایی که فرآیند اجتماعی شدن در آن رخ می‌دهد، کجاست؟

فرایند اجتماعی‌شدن، نخست در خانواده رخ می‌دهد. خانواده اولین و مهم‌ترین کانون اجتماعی‌شدن فرد است. پدر و مادر به کودک یاد می‌دهند که چه چیزهایی خوب و چه چیزهایی بد هستند. به‌عنوان مثال، کودک در خانواده یاد می‌گیرد : چطور صحبت کند، چگونه غذا بخورد و در نشست و برخاست چه آدابی را رعایت کند، چگونه به مهمان‌ها سلام و تعارف کند، یا پاهایش را جلوی افراد بزرگ‌تر دراز نکند. همچنین یاد می‌گیرد چگونه عبادت و دعا کند و در مراسم مختلف، مثل جشن‌ها یا عزاداری‌ها چگونه رفتار کند.

مثال‌های نه چندان مهم از فرآیند اجتماعی شدن در خانواده!

۶- با بزرگتر شدن یک فرد، علاوه بر خانواده،
درکجا فرآیند اجتماعی شدن ادامه پیدا می‌کند؟

با بزرگ‌تر شدن فرد، علاوه بر خانواده، رسانه‌های جمعی، دوستان و گروه همسالان و برنامه‌های آموزشی و تربیتی مدرسه نیز چگونگی زندگی در جامعه و سازگاری با آن را به تدریج به او می‌آموزند. این فرایند بعدها با رفتن به دانشگاه، خدمت سربازی، محل کار و...، ادامه پیدا می‌کند.

در فرایند اجتماعی‌شدن، اجزا یا لایه‌های فرهنگ یعنی **نمادها، هنجارها، ارزش‌ها و عقاید** آموخته می‌شوند و به افراد دیگر انتقال می‌یابند.

نکته!

۷– مهفوم نماد در لایه‌های فرهنگ را با ذکر مثال تعریف کنید.

نمادها

نماد، نشانه یا نمایندهٔ یک چیز دیگر است به‌طوری که با دیدن نماد، به یاد آن چیز می‌افتیم. برای مثال، علامت «؟» نماد پرسش و علامت «!» نماد تعجب است.

هر جامعه‌ای برای انتقال مقصود و معانی مورد نظر خود، از انواع معینی از نمادها استفاده می‌کند.

۵ــ با توجه به تصاویر این دو صفحه، معنای هریک از نمادها و رفتارهای نمادین را بیان کنید.

نکته مهم! انواع مثال برای نمادها

زبان گفتاری و نوشتاری، تصاویر، بناها، نوع پوشاک و همهٔ اشیا و دست ساخته‌های انسان و همچنین برخی رفتارها نقش نمادین دارند.

نکته مهم! انواع مثال برای نمادها

۵ــ با توجه به تصاویر این دو صفحه، معنای هریک از نمادها و رفتارهای نمادین را بیان کنید.

جواب فعالیت ۵:

مسجد: نماد دین اسلام

کلیسا: نماد دین مسحیت

چادر: نماد حجاب در اسلام

لباس ترکمن‌ها: نماد قوم ترکمن

پرچم ایران: نماد کشور ایران

جمله در را ببندید: زبان و خط نماد هستند(یعنی در رو ببندید!)

علامت بوق زدن ممنوع: یعنی بوق نزنین!

علامت سکوت: یعنی ساکت باشین!

علامت استاندارد: نماد کیفیت یک کالا

علامت اسکلت: نماد کشنده و خطرناک بودن یک چیز مانند برق

سلام نظامی: نماد احترام در بین ارتش‌های جهان

علامت V: نماد پیروزی و حرف اول از کلمه victory

تعظیم کردن در آسیای شرقی: نماد احترام

۸– مفهوم هنجار را تعریف کرده و مثال بزنید.

هنجارها

هنجارها، رفتارهای معینی هستند که در یک گروه یا جامعه پذیرفته شده و متداول‌اند. به‌عبارت دیگر، به‌قواعد و شیوه‌های مورد قبول یک جامعه برای انجام دادن کارهای مختلف، هنجار می‌گویند. هنجارها در واقع همهٔ عادت‌ها، آداب و رسوم اجتماعی، مناسک مذهبی، قواعد، قوانین و مقررات (قوانین ازدواج، قوانین خرید و فروش، قوانین عبور و مرور و ...) را در برمی‌گیرد.

۹– مهمترین دلیل پیروی کردن از هنجارها در بین افراد یک جامعه چیست؟

در هر جامعه مجموعه‌ای از هنجارها وجود دارند که عموم افراد از آنها پیروی می‌کنند. مهم‌ترین دلایل پیروی از هنجارها، اعتقاد به آنها یا حفظ آبرو و احترام یا ترس از مجازات است. اگر افراد از هنجارها یا شیوه‌های مورد قبول گروه یا جامعه پیروی نکنند، مجازات می‌شوند. این مجازات ممکن است به صورت سرزنش خود یا دیگران، پوزخند، تمسخر، طرد کردن و محروم نمودن یا مجازات‌های رسمی و قانونی باشد.

برای مثال، فرض کنید در کشور ما فردی در مجلس عزا لباس قرمز بپوشد و بخواهد لطیفه بگوید یا در یک مهمانی، یک نفر پیش از ورود سایر مهمان‌ها و میزبان سر سفره یا میز بنشیند و با عجله شروع به غذا خوردن کند یا دانش‌آموزی هر وقت بخواهد وارد مدرسه شود و از آنجا بیرون برود یا فردی در ایام ماه مبارک رمضان تظاهر به روزه‌خواری کند یا فردی اتومبیل خود را در پیاده‌رو پارک کند.

خلاصه جواب ۹:

اعتقاد به هنجارها – حفظ آبرو و احترام – ترس از مجازات

۱۰ – مفهوم ارزش را در لایه‌های فرهنگ تعریف کرده و مثال بزنید.

ارزش‌ها و عقاید

● ارزش یعنی اینکه اموری را خوب، مطلوب و مثبت تلقی کنیم. هر فرد یا اعضای هر گروه و جامعه، اموری را با ارزش می‌دانند و امور دیگری را ناپسند تلقی می‌کنند.

نمونه‌هایی از ارزش‌ها

ارزش‌های افراد با هم تفاوت دارند.

۱۱- با ذکر یک مثال توضیح دهید که ارزش‌ها چگونه بر هنجارهای ما(رفتارهای ما) تاثیر می‌گذارند؟

افراد بر اساس ارزش‌هایی که به آنها معتقدند رفتار و عمل می‌کنند. برای مثال فردی که حفظ محیط‌زیست برایش یک ارزش است، تلاش می‌کند به حفظ محیط‌زیست کمک کند. چنین فردی در مصرف منابع آب و برق صرفه‌جویی می‌کند، زباله‌ها را از هم تفکیک می‌کند، در هنگام سفر به همراهانش تأکید می‌کند از پخش کردن زباله و پلاستیک در طبیعت خودداری کنند و حتی ممکن است با گروهی ــ که آنها نیز حفظ محیط زیست را ارزش می‌دانند ــ به جمع‌آوری زباله‌ها در طبیعت بپردازد.

خلاصه جواب ۱۱:

ارزش‌ها به رفتارهای(هنجارها) ما جهت می‌دهند؛ به عنوان مثال کسی که حفظ محیط زیست برای او یک ارزش است، در طبیعت زباله نمی‌ریزد و در مصرف آب صرفه جویی می‌کند.

نکته!

ارزش‌های دینی، انسانی و اجتماعی آن دسته از ارزش‌ها هستند که همهٔ انسان‌ها یا اغلب افراد یک جامعه آن را خوب و مطلوب می‌دانند مانند شجاعت، صداقت، کمک به دیگران، حمایت از مظلوم، احترام به سالمندان و دفاع از وطن.

● یکی از عوامل مهمی که در شکل‌گیری ارزش‌ها مؤثر است، عقاید دینی است. برای مثال صدقه دادن و انفاق برای فرد مسلمان یک ارزش است و این ارزش ناشی از اعتقادی است که ما به جلب خشنودی خداوند و اطاعت از او داریم.

برای ما که مسلمان هستیم، اعتقادات اسلامی ملاکی است که با آن هنجارها و ارزش‌ها را می‌سنجیم و هر کدام را که با این اصول اعتقادی سازگاری دارند، می‌پذیریم.

۱۲ – با ذکر یک مثال توضیح دهید که عقاید دینی چه تاثیری بر ارزش‌های ما می‌گذارند؟

- ✓ فرهنگ جامعه شیوه ی..... است . (زندگی آن جامعه)
- ✓ فرهنگ پدیده ای ..... است ، یعنی از طریق ژن به ارث نمی رسد . (آموختنی)
- ✓ فرهنگ از راه ..... از نسلی به نسل دیگر منتقل می شود . (آموزش و تربیت)
- ✓ فرهنگ در جریان (فرایند) ..... آموخته می شود . (اجتماعی شدن)
- ✓ فرایند اجتماعی شدن ، نخست در..... رخ می دهد . (خانواده)
- ✓ اولین و مهم ترین کانون اجتماعی شدن فرد ..... است . (خانواده)
- ✓ نماد در جریان ..... به وجود می آید . (روابط اجتماعی)
- ✓ هنجارها به ..... سامان می بخشد . (روابط اجتماعی)

فعالیت

گفت‌وگو کنید

۷ــ هر یک از هنجارهای زیر مبتنی بر کدام ارزش‌ها و عقاید اسلامی است؟ توضیح دهید.

الف) برخی نانواها، شب‌های جمعه یک یا چند تنور نان خود را به‌صورت رایگان و صلواتی به مردم می‌دهند.

ب) مردها در هنگام ورود به خانهٔ دیگران با صدای بلند «یا اللّٰه» می‌گویند.

پ) افراد در موقع دیدن کودک، «ماشاءاللّٰه» می‌گویند.

ت) رزمندگان اسلام هنگام پیروزی در نبرد «اللّٰه اکبر» می‌گویند.

افراد موقع دیدن کودک، ماشاءالله می‌گویند.

- ارزش‌های دینی
- چشم زخم

مردها هنگام ورود به خانه دیگران با صدای بلند یاالله می‌گویند.

- ارزش‌های اجتماعی و دینی
- حفظ حجاب و پوشش

رزمندگان هنگام پیروزی الله اکبر می‌گویند

- ارزش‌های دینی و ملی
- کمک خداوند در موفقیتها

برخی نانوایی‌ها، شبهای جمعه یک یا چند تنور خود را به صورت رایگان و صلواتی به مردم می‌دهند.

- ارزش‌های دینی
- کمک به دیگران و انسان‌دوستی

۸ــ همهٔ هنجارها، مفید و خوب نیستند. برای مثال، ممکن است در یک گروه دوستان، یک مدل نامناسب لباس به هنجار تبدیل شود یا در بین عده‌ای، فال‌گیری رواج پیدا کند یا یک گروه عادت کنند تیم ورزشی رقیب را با نام‌های زشت خطاب کنند یا در بعضی خانواده‌ها خودنمایی و خرید اسباب و اثاثیهٔ گران قیمت متداول شود. آیا پیروی کورکورانه از همهٔ هنجارها درست است؟ ملاک تشخیص درست و مفید بودن هنجارها چیست؟

جواب فعالیت ۸:

خیر درست نیست!!!

ملاک تشخیص: عقل انسان، عرف جامعه و مذهب

۹ــ عوامل مختلفی می‌توانند نمادها، ارزش‌ها و هنجارهای یک جامعه را تغییر دهند و در فرهنگ آن جامعه تغییر و دگرگونی پدید آورند. دربارهٔ این عوامل و چگونگی تأثیر آنها بر فرهنگ گفت‌وگو کنید و مثال‌هایی بیاورید.

عوامل	مصداق	تغییر در نمادها، ارزش‌ها و هنجارها
پیشرفت‌های صنعتی و فناوری	زندگی کاشانه‌نشینی(آپارتمان‌نشینی) پیشرفت وسایل حمل و نقل و افزایش مسافرت	خانه‌های چند طبقه، فضای کمتر برای بازی بچه‌ها و . . .
رسانه‌های جمعی		
نفوذ فرهنگی بیگانگان و کشورهای سلطه‌گر		

۱۰ــ کاربرگهٔ شمارهٔ (۱۳) را انجام دهید.

عوامل	مصداق	تغییر در نمادها، ارزش‌ها و هنجارها
پیشرفتهای صنعتی و فناوری	زندگی کاشانه نشینی، پیشرفت وسایل حمل و نقل، افزایش مسافرت	خانه‌های چند طبقه، فضای کمتر برای بازی بچه‌ها
رسانه‌های جمعی	تلویزیون، رادیو، روزنامه، ماهواره، اینترنت	کم شدن دیدوبازدید و صله ارحام، گسترش فردگرایی، کم شدن ارتباطات فامیلی
نفوذ فرهنگی بیگانگان و کشورهای سلطه‌گر	ماهواره، اینترنت	مُدگرایی، تغییر نوع پوشش، نوع معماری

- سوال امتحان نهایی شهر تهران خرداد۹۶
- شما به عنوان یک نوجوان ایرانی در سال ۱۴۰۰ می‌توانید در انتخابات ریاست جمهوری شرکت کنید. شما بعد از انجام تحقیقات لازم و توجه به برنامه‌های ارائه شده توسط نامزدهای انتخاباتی، بهترین گزینه را از نظر خودتان انتخاب نموده و در روز رای گیری به نامزد مورد نظر خود رای می‌دهید. شما می‌دانید اگر نامزد منتخب شما اکثریت آرا را نیاورد با احترام به رای اکثریت مردم ایران، رئیس جمهور منتخب را پذیرفته و در جهت آبادی و پیشرفت ایران عزیز در هر جایگاهی که هستید نهایت تلاش خود را می‌کنید. با توجه به متن فوق یک هنجار و یک ارزش مشخص کنید.
- هنجار: شرکت در انتخابات – توجه به برنامه‌های نامزدهای انتخاباتی – رای دادن
- ارزش: احترام به رای اکثریت مردم ایران – انتخاب بهترین نامزد – تلاش برای پیشرفت و آبادانی کشور

- سوال امتحان نهایی شهر تهران خرداد۹۷
- درمتن زیر لایه‌های فرهنگ را مشخص کنید. (هرکدام یک مورد)
- در تمام سال شبی به عظمت و فضیلت شب قدر نمی‌باشد. شبی که در آن هر عبادتی برابر با هزار ماه عبادت است. شب قدر سراسر سلامت و آرامش و عافیت است. باید که بیدار ماند و کلام خدا را سر گرفت و ذکر یا رب یا رب را زمزمه کرد. من بیدار می‌مانم و ایمان دارم که درهای آسمان باز است و خداوند میزبان قلب‌های شکسته و چشمان نمناک است.

نماد: ذکر یارب – درهای آسمان	ارزش: عبادت خداوند
هنجار: بیدار ماندن و قرآن سر گرفتن	عقیده: میزبانی خداوند

سوال درست و حسابی!

همونطور که می‌بینید چندان سخت نیست بنابراین خودتون جواب درست رو پیدا کنید و بنویسید؛
نکته مهم اینکه اگه هنوزم با اینجور سوالات مشکل دارید حتمن کاربرگ ۱۳ رو انجام بدید.

❖ در متن زیر، نماد، هنجار و ارزش را مشخص کرده و در جدول بنویسید:

عید نوروز به سواحل خلیج فارس رفته بودیم. در سواحل، قوانین خاصی حاکم بود: از جمله اینکه باید در مناطق مشخص‌شده شنا می‌کردیم. و یا باید خودرو خود را در پارکینگ پارک می‌کردیم. در بین اهالی جنوب، صداقت موج می‌زد. لباس‌های محلّی مردم جنوب، بسیار جالب بود. ما سعی کردیم از خرید اضافی پرهیز کنیم. زیرا یکی از راه‌های موفقیّت در زندگی، صرفه‌جویی است. از بازار برای برخی از دوستان و اقوام، هدایایی خریدیم.

ارزش	هنجار	نماد

درس هفدهم

- فعالیت ۷ و ۹ کتاب
- رابطه ارزشها با هنجارها؟ جهت دهی
- مهمترین دلایل پیروی از هنجارها؟ اعتقاد به هنجارها حفظ آبرو و احترام ترس از مجازات
- لایه های فرهنگ؟ نماد،هنجار،ارزش و عقیده
- نخستین کانون اجتماعی شدن؟ مثال؟ نهادهای دیگر؟
- تعریف فرهنگ – شیوهٔ زندگی یک جامعه
- فرهنگ آموختنی است – آموزش از نسلی به نسل دیگر
- اجتماعی شدن یا جامعه پذیری – از تولد تا مرگ

هویت

درس ۱۸

افراد در موقعیت‌های گوناگون با پرسش از «کیستی» یا «هویت» خود مواجه می‌شوند. برای مثال، وقتی به جایی تلفن می‌کنند، در یک مؤسسهٔ آموزشی یا ورزشی ثبت نام می‌کنند، برای استخدام شدن به مؤسسه‌ای می‌روند یا در مراسم خواستگاری از آنها خواسته می‌شود به این پرسش پاسخ دهند. آنها نیز با توجه به شرایط و موقعیت، برخی ویژگی‌های خود را بیان می‌کنند.

موضوع هویت در واقع همان پاسخ به پرسش «کیستی» است.

هویت عبارت است از احساس و آگاهی و شناخت از خود. آگاهی انسان از وجود و شخصیت و ویژگی‌های خود، از جمله تفاوت‌های انسان با سایر موجودات زنده است و خداوند این امتیاز را به انسان عطا کرده است.

۱ – هویت چیست؟

۲– هویت فردی به چند بخش تقسیم می شود؟ نام برده و مثال بزنید.
(هویت جسمانی و هویت روانی را با ذکر مثال تعریف کنید)

هویت فردی : هویت فردی شامل ویژگی‌های جسمانی و ویژگی‌های روانی است.

ویژگی‌هایی مانند جنسیت، قد، وزن، سن و گروه خونی هویت جسمانی را تشکیل می‌دهند. این ویژگی‌ها مربوط به بدن و خلقت خدادادی ما هستند.

ویژگی‌های اخلاقی و روانی همان ویژگی‌های غیر جسمانی هستند؛ مانند صبور بودن، زودرنج بودن، داشتن پشتکار و اراده، امیدوار بودن، لجوج بودن و به هنر علاقه داشتن.

۳- ویژگی‌های جسمانی افراد چگونه بر خصوصیات روانی آنها تاثیر می‌گذارد؟ مثال بزنید.

- ویژگی‌های جسمانی افراد بر خصوصیات روانی آنها اثر می‌گذارد. برای مثال، بیماری‌ها یا اختلالات جسمی تأثیرات نامطلوبی بر سلامتی روانی انسان دارند. حتماً در درس علوم خوانده‌اید که مثلاً ترشح زیاد یا کمِ برخی غده‌ها در بدن، مانند تیروئید، بر خلق وخوی افراد تأثیر می‌گذارد.

- از سوی دیگر، ویژگی‌های اخلاقی و روانی نیز می‌توانند بر جسم ما تأثیر بگذارند. برای مثال، افراد خوش‌بین و امیدوار و پرتلاش نسبت به آدم‌های بدبین و منفی‌باف یا تنبل، سلامت جسمانی بیشتری دارند.

۴- ویژگی‌های روانی و اخلاقی افراد چگونه بر خصوصیات جسمانی آنها تاثیر می‌گذارد؟ مثال بزنید.

ویژگی‌های روانی
ویژگی‌های جسمانی
ویژگی‌های اجتماعی

۵- هویت اجتماعی را تعریف کرده و مثال بزنید.

هویت اجتماعی : افراد با عضویت در گروه‌های مختلفِ اجتماعی و آشناشدن با ارزش‌ها و عقاید جامعه، هویت اجتماعی خویش را به‌دست می‌آورند.

ما با عضویت در خانواده، فرزند به حساب می‌آییم، با عضویت در مدرسه دانش‌آموز هستیم و عضویت در جامعهٔ ایران، ایرانی محسوب می‌شویم. به عبارت دیگر، هویت اجتماعی ما از طریق ارتباط با جامعه و نقشی که در هر گروه برعهده می‌گیریم شکل می‌گیرد.

هویت

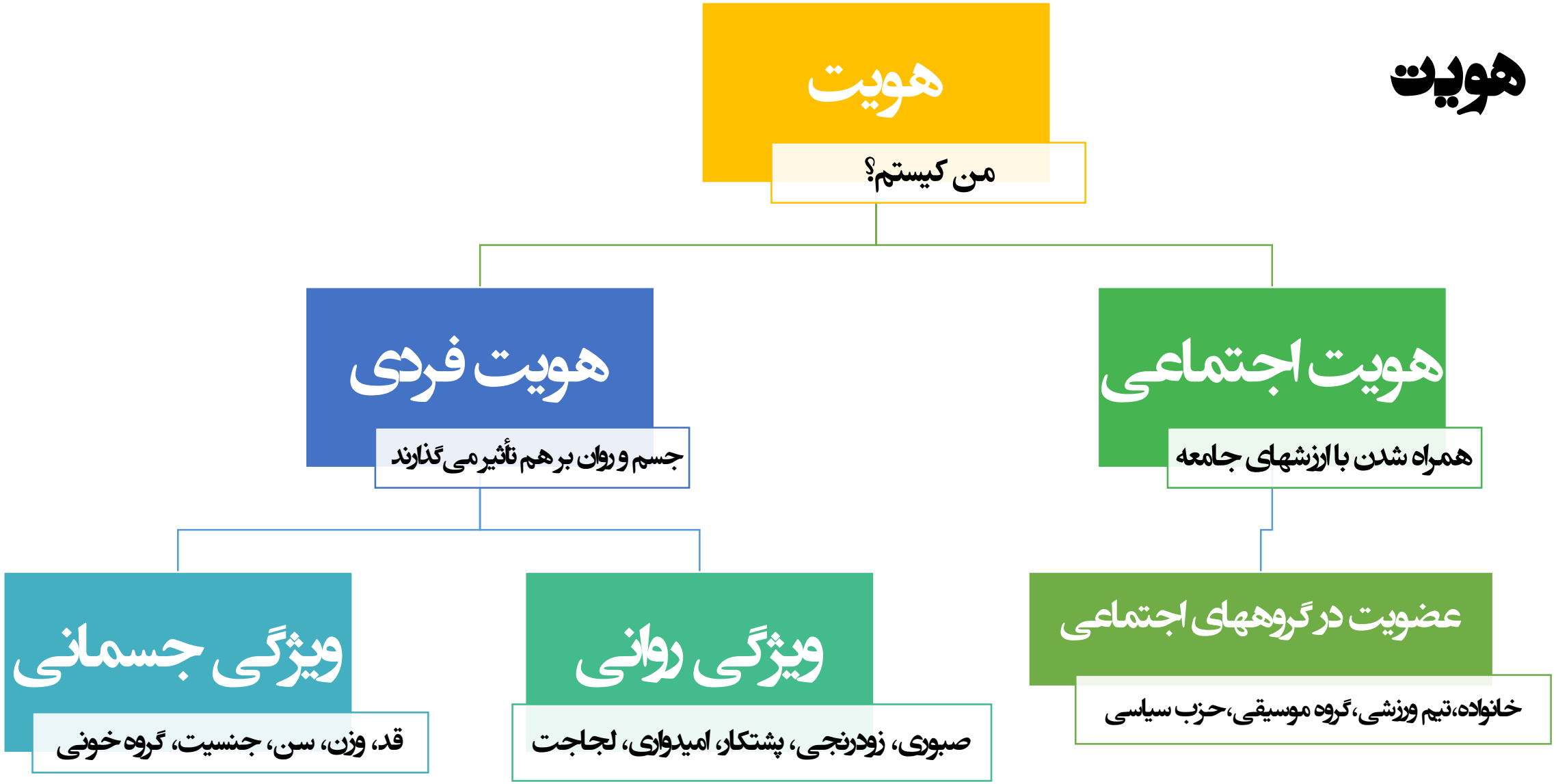
هویت
من کیستم؟
هویت اجتماعی
همراه شدن با ارزشهای جامعه
هویت فردی
جسم و روان بر هم تأثیر می گذارند
عضویت در گروههای اجتماعی
خانواده،تیم ورزشی،گروه موسیقی،حزب سیاسی
ویژگی روانی
صبوری، زودرنجی، پشتکار، امیدواری، لجاجت
ویژگی جسمانی
قد، وزن، سن، جنسیت، گروه خونی

فعّالیت

۲ــ در درس‌های قبل، با موضوع مهاجرت آشنا شدید. به نظر شما مهاجرت از جامعه‌ای به جامعه دیگر، در تغییر هویت اجتماعی افراد چه تأثیری می‌تواند داشته باشد؟

جواب فعالیت ۲:

هر جامعه‌ای ویژگی‌های هویتی و فرهنگی خاص خود را دارد و عضویت در یک جامعه جدید می‌تواند هویت اجتماعی افراد را تغییر دهد.

سوال مهم!

آیا ویژگی‌های هویتی ما تغییر می‌کنند؟

برخی از ویژگی‌های هویتی تغییر نمی‌کنند و همیشه ثابت‌اند؛ برای مثال، ما نمی‌توانیم سن و تاریخ تولد یا مکان تولد خود را تغییر بدهیم اما برخی از ویژگی‌های هویتی همواره در حال تغییرند. برای مثال، یک فرد فقیر ممکن است به فردی پر درآمد، و یک فرد بی‌سواد به آدمی باسواد و تحصیل‌کرده مبدل شود یا فردی که چندان به اخلاق دینی پایبند نیست با تلاش و کوشش به فردی باتقوا تبدیل گردد.

ما نسبت به ویژگی‌هایی که قابل تغییرند و می‌توانیم در انتخاب آنها نقش داشته باشیم، مسئول هستیم.

۶– مفهوم ملت را تعریف کنید.

هویت ملی

یکی از مراتب هویت اجتماعی، هویت ملی* است که به یک ملت مربوط می‌شود.

ملت جمعیتی است که در قلمرو یک سرزمین مشخص مستقر شده و دارای اشتراکات تاریخی، زبانی، مذهبی، اقتصادی و آرمان‌های مشترک است. فرهنگ، تاریخ (زمان) و سرزمین (مکان) عمده‌ترین عناصر هویت یک ملت هستند.

عناصر هویت ملی با ویژگی‌های هویت ملی فرق داره؛
این دوتا رو با هم اشتباه نگیرید!

۷– مهمترین عناصر هویت یک ملت را نام ببرید.

عناصر هویت ملی با ویژگی‌های هویت ملی فرق داره؛
این دوتا رو با هم اشتباه نگیرید!

۸– مهمترین ویژگی‌های هویت ملی را نام ببرید.

- ما در سرزمین ایران زندگی می کنیم
- ما مسلمانیم
- ما تاریخ کهن و میراث فرهنگی غنی داریم
- زبان مشترک ما فارسی است
- انقلاب اسلامی نمایانگر آرمان های والای جامعه ماست

نکته!

مردم ایران از گذشته‌های دور در سرزمینی که فلات ایران نامیده می‌شود و ایران امروزی قسمت عمده آن است، ساکن شده‌اند و ملت ایران را شکل داده‌اند. در متون کهن ایران باستان، از سرزمین ما به «ایران شهر» و «ایران زمین» یاد شده است. براساس آثار تاریخی، برای مردمی که در سرزمین ایران زندگی می‌کرده‌اند، همواره حفظ مرزها و محدودهٔ جغرافیایی اهمیت داشته و این موضوع را در آثار ادبی و هنری بسیاری نیز می‌توان یافت.

برای مطالعه!

۲ــ ما مسلمانیم

دین از ارکان مهم هویت است. بیش از ۹۸ درصد مردم ایران مسلمان‌اند. فرهنگ مردم ما براساس دین اسلام است و عقاید و ارزش‌ها و حتی نظام سیاسی و قوانین امروز ما از دین اسلام نشئت می‌گیرد. زندگی ما ایرانیان با دین اسلام عجین شده است. دین اسلام همچنین موجب پیوند ما با جهان اسلام یعنی مسلمانانی است که در سایر نقاط جهان زندگی می‌کنند.

البته اقلیت‌های دینی زردشتی، مسیحی و کلیمی هم در کشور ما ضمن پیروی از دین خود، هویت و فرهنگ ایرانی را حفظ نموده و همواره از سرزمین ایران در برابر هجوم بیگانگان دفاع کرده‌اند.

نقل قول شهید مطهری
به عنوان نکته!

۳ــ ما تاریخ کهن و میراث فرهنگی غنی داریم

تاریخ و سرنوشت مشترک از دیگر عناصر مهم هویت ملی است. ایران جایگاه تمدن‌های ریشه‌دار تاریخی بوده است و بیش از چندهزار سال قدمت دارد. پس از ورود اسلام به ایران، عقاید و ارزش‌های اسلامی سبب دگرگونی بزرگی در فرهنگ ایرانیان شد. البته دسته‌ای از رسوم و آیین‌های ایرانیان مانند جشن نوروز که مغایرتی با تعالیم اسلام نداشتند، برجاماندند و با تأثیرپذیری از هویت دینی مسلمانان ادامه یافتند.

پذیرش اسلام، ایران را به جهان اسلام پیوند زد و ایرانیان با بهره‌گیری از تعالیم اسلام در شکوفایی و گسترش تمدن اسلامی نقش مهمی ایفا کردند. به قول استاد شهید مرتضی مطهری، «ایرانیان از دین اسلام نیرو و حیات گرفتند و هم نیرو و حیات خود را صرف خدمت به آن کردند.»

در دوره‌هایی از تاریخ که اقوام مهاجم چون مغول‌ها و تیموریان به ایران هجوم آوردند، ایرانیان توانستند آنها را تحت تأثیر فرهنگ اسلامی و ایرانی خود قرار دهند.

نکته مهم!

۴ــ زبان مشترک ما فارسی است

عنصر مهم دیگری که در تکوین هویت ملی نقش دارد، زبان و خطّ مشترک است که میراث فرهنگی با آن آموخته می‌شود و انتقال می‌یابد. زبان فارسی ریشه در تمدن ایران باستان دارد اما در دوران پس از اسلام نیز تداوم یافت و به عنوان زبان آموزشی و اداری به کار رفت. دانشمندان و بزرگان دورهٔ اسلامی صدها اثر علمی و ادبی و هنری به این زبان پدید آورده‌اند؛ تا جایی که می‌توان زبان فارسی را زبان دوم جهان اسلام دانست. زبان فارسی همچنین همواره عامل وحدت اقوام ایرانی بوده است و آنها ضمن استفاده از زبان محلی خود، ده‌ها اثر ادبی و علمی و فرهنگی به زبان فارسی پدید آورده‌اند.

برای مطالعه!

۵ــ انقلاب اسلامی نمایانگر آرمان‌های والای جامعهٔ ماست

امسال با مطالعهٔ تاریخ معاصر ایران پی بردید که در دویست سال اخیر، کشور ما علاوه بر استبداد داخلی با سیاست‌های دولت‌های استعمارگر غربی (اروپا و آمریکا) روبه‌رو بوده است. در این مدت طولانی، مردم ایران با ظلم و ستم داخلی و خارجی به مبارزه پرداختند که سرانجام به انقلاب اسلامی منجر شد.

در این انقلاب، مردم ایران به جای دنباله‌روی از فرهنگ بیگانگان به فرهنگ و هویت اسلامی خود بازگشتند و با بهره‌گیری از ارزش‌های دینی خود، خواستار استقلال، آزادی و جامعه‌ای اسلامی شدند. امروزه آرمان‌های انقلاب اسلامی الهام‌بخش مسلمانان جهان قرار گرفته است.

سوال امتحانی!

❖ تصاویر زیر، معرّف کدام‌یک از عناصر هویّت ملی (ویژگی‌های مشترک جامعه‌ی ایرانی) است؟

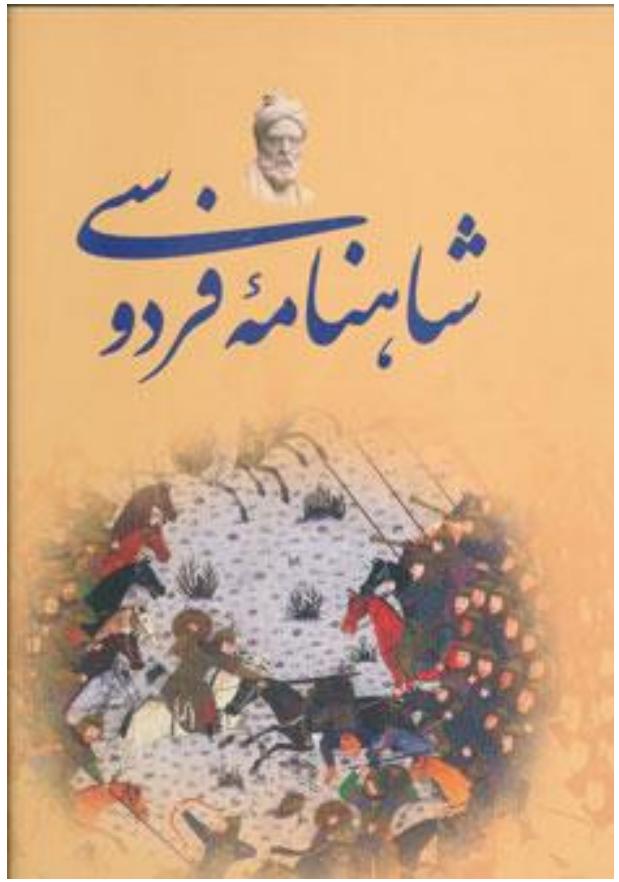

امت و هویت اسلامی

امت اسلامی جمعیت بزرگی است که میان آنها با مرزهای جغرافیایی و سیاسی، فاصله نمی‌افتد. افراد یک امت، با انسجام، اتحاد، همدلی و همکاری، یک پیکره واحد را تشکیل می‌دهند. این پیکره واحد، هدف و ارزش‌های واحدی داشته و در تاریخ، سرنوشت و آینده یکدیگر، شریک هستند. یکی از اهداف پیامبر اسلام ﷺ پس از بعثت، تشکیل امت واحد اسلامی بود؛ امتی که باید با تلاش و مجاهدت دائمی، بر قدرت، پیشرفت و عظمت خود بیفزایند تا در عصر جدید، «تمدن نوین اسلامی» را برپا کنند. امت اسلامی در کشورهای مختلف، باید در مواجهه با دشمن مشترکشان، یعنی استکبار جهانی، رقابت‌ها واختلافات را کنار گذارد و با یکدیگر متحد باشند.

۹– ویژگی‌های هویتی امت اسلامی چیست؟

خلاصه جواب ۹:

- مانند کشورها مرز جغرافیایی ندارد؛
- هدف پیامبر تشکیل یک امت واحد از مسلمانان همه کشورها بود؛
- هدف مسلمانان ایجاد تمدن نوین اسلامی است؛
- مسلمانان در مواجهه با استکبار باید متحد باشند.

درس ۱۸

عناصر هویت یک ملت
- تاریخ
- فرهنگ
- سرزمین

هویت چیست؟
- فردی
  - روانی
  - جسمانی
- اجتماعی

مهمترین ویژگیهای هویت ایرانی
- سرزمین
- دین
- تاریخ
- زبان
- انقلاب

مفهوم امت

تأثیر ویژگیهای جسمانی و اخلاقی بر هم با ذکر مثال
تأثیر هویت فردی و اجتماعی بر هم با ذکر مثال

ویژگی های قابل تغییر و غیر قابل تغییر

ارزش‌ها و کارکردهای خانواده

درس ۱۹

۱– ازدواج (نکاح) را تعریف کنید.

تشکیل خانواده

نقطه شروع بنیان خانواده، ازدواج است. ازدواج (نکاح) پیمانی الهی است که به موجب آن یک زن و مرد در زندگی با هم شریک و متحد می‌شوند و خانواده‌ای را تشکیل می‌دهند. تمایل به تشکیل خانواده و داشتن فرزند در نهاد انسان گذاشته شده و تشکیل زندگی خانوادگی، امری طبیعی و فطری و براساس نظام خلقت است.

۲- ارزش‌ها و کارکردهای خانواده را نام ببرید.

۳- زندگی مشترک چگونه باعث رشد کمالات انسانی می‌شود؟

الف) رشد کمالات انسانی

خانواده واحد بنیادین جامعه و کانون رشد و تعالی انسان است. زن و مرد، همچون دو بخش از یک تصویر زیبا هستند که با ازدواج، یکدیگر را تکمیل می‌کنند. زندگی مشترک با تمام فراز و نشیب‌های مختلف آن، می‌تواند سبب تقویت معنویت و اخلاق پسندیده زن و مرد، مانند صبر، گذشت، تلاش برای کسب روزی حلال، تربیت خود و فرزندان، مدیریت نیازهای خانواده و همچنین ایجاد آرامش در محیط زندگی شود.

۴– مهمترین کارکرد خانواده چیست؟

ب) فرزندآوری و تجدید نسل

یکی از مهم‌ترین کارکردهای خانواده در طول تاریخ، فرزندآوری بوده است. فرزندآوری علاوه بر تقویت بنیان خانواده موجب می‌شود که نسل انسان باقی بماند و تداوم پیدا کند.

با تولد فرزندان، خانواده توسعه می‌یابد و مستحکم می‌شود. به دنیا آمدن فرزندان، موجب نشاط و سرزندگی اعضای خانواده و دلگرمی پدر و مادر می‌شود. تولد فرزند، برای اعضای خانواده و خویشاوندان برکت‌ها و فواید زیادی دارد.

اولین شرط بقای هر جامعه‌ای، جمعیت آن است و بدون وجود جمعیت کافی در یک جامعه، فعّالیت‌های آن دچار اختلال می‌شود. در صورتی‌که جمعیت یک جامعه منقرض گردد، آن جامعه نابود می‌شود و از بین می‌رود.

۵– مهمترین شرط بقای هر جامعه چیست؟

پ) حمایت و مراقبت

❋ محبت

نیاز به مهر و محبت یا نیاز عاطفی از نیازهای اساسی انسان است. خانواده مهم‌ترین کانون حمایت و مراقبت عاطفی از افراد است.

مهر و محبت والدین به یکدیگر و به فرزندان موجب آرامش در کانون خانواده می‌شود.

کودکان از سال‌های نخستین زندگی خود در آغوش گرم پدر و مادر با مهربانی و محبت آشنا می‌شوند و با پرورش یافتن در دامان آنها، مهربانی و ازخودگذشتگی و نیکوکاری را می‌آموزند.

❋ مراقبت

اعضای خانواده از یکدیگر مراقبت می‌کنند.

نوزاد انسان در آغاز زندگی توانایی برطرف‌کردن نیازهای زیستی و بدنی خود را ندارد و تا مدت زیادی پس از تولد همچنان ناتوان است. بنابراین، کودک برای ادامهٔ زندگی خود به مراقبت نیاز دارد.

از سوی دیگر، انسان‌ها در دورهٔ سالمندی نیز دچار ضعف و ناتوانی می‌شوند و بدون مراقبت، قادر نیستند خود را به خوبی اداره کنند.

علاوه بر دورهٔ کودکی و سالمندی، در میانهٔ این دو دوره نیز اعضای خانواده در شرایط مختلف مانند بیماری یا حوادث به مراقبت مهربانانه و بی‌منّت از یکدیگر، نیاز پیدا می‌کنند.

❋ رفع نیازهای مادی

اعضای خانواده به خوراک، پوشاک، مسکن و وسایل زندگی نیاز دارند. یکی از کارکردهای مهم خانواده، حمایت اقتصادی یا رفع نیازهای مادی اعضای خانواده است. رفع نیازهای مادی و اقتصادی خانواده برعهدهٔ سرپرست خانواده، یعنی پدر، است.

زنان نیز از روزگاران گذشته تاکنون، با فعّالیت‌های خود در خانه یا خارج از آن، یاری‌رسان اقتصاد خانواده بوده‌اند.

۶– حمایت و مراقبت در خانواده چگونه انجام می‌گیرد؟

خلاصه سوال ۶:

۱ – محبت

۲– مراقبت

۳– رفع نیازهای مادی

*– بنیان خانواده بر ..... استوار است . (ازدواج)

*– واحد بنیادین جامعه و کانون رشد و تعالی انسان ..... است . (خانواده)

*– اولین شرط بقای هر جامعه ای ..... است . (جمعیت)

*– از نیازهای اساسی انسان ، نیاز به ..... است . (مهر و محبت یا نیاز عاطفی)

*– مهم ترین کانون حمایت و مراقبت عاطفی از افراد ..... است . (خانواده)

*– رفع نیاز های مادی و اقتصادی خانواده بر عهده ی ..... یعنی ..... است. (سرپرست خانواده – پدر)

درس نوزدهم

- فرزندآوری مهمترین کارکرد خانواده
- بنیان خانواده ازدواج است. ازدواج چیست؟
- اولین شرط بقای جامعه جمعیت آن است
- کارکردهای خانواده
  - فرزندآوری
  - حمایت و مراقبیت
  - تربیت اعضای خانواده
  - رشد کمالات انسانی

آرامش در خانواده

درس ۲۰

۱ – اولین گام در تشکیل یک خانواده سالم چیست؟

در درس گذشته با وظایف و ارزش‌های خانواده آشنا شدید. اگر خانواده‌ای بتواند وظایف خود را به خوبی انجام دهد، می‌توان از آن به عنوان خانواده‌ای مطلوب یاد کرد. به عکس، وقتی خانواده نتواند وظایف خود را به خوبی انجام دهد، دچار آسیب شده است. در چنین حالتی، رابطهٔ خانواده با دیگر نهادهای جامعه نیز دچار مشکل می‌شود و در نهایت، آسیب به همهٔ جامعه سرایت می‌کند. اولین گام در راه تشکیل یک خانوادهٔ سالم، دقت در انتخاب همسر است.

۲– از دیدگاه اسلام مهمترین عامل در همسرگزینی چیست؟

شروع زندگی مشترک

یکی از عواملی که موجب سازگاری و آرامش در خانواده می‌شود، انتخاب صحیح همسر است. اگر افراد در انتخاب همسر بر معیارهای نادرستی تکیه کنند، مثلاً فقط زیبایی ظاهری یا ثروت همسر خود را در نظر بگیرند، احتمال اینکه در زندگی خانوادگی با شکست روبه‌رو شوند افزایش می‌یابد. برای زندگی خوب و با سعادت، افراد باید در انتخاب همسر به تناسب و همگونی خود با طرف مقابل توجه کنند. هر چه افراد از نظر اعتقادات دینی، فرهنگ، اخلاق، روحیات و وضعیت خانوادگی با همدیگر هماهنگی داشته باشند، زندگیشان با دوام‌تر است. از دیدگاه اسلام، مهم‌ترین عاملی که باید در همسرگزینی به آن توجه کرد، ایمان و اعتقادات دینی افراد است. اسلام همچنین بر اصالت خانواده تأکید کرده است؛ یعنی، فردی که به عنوان همسر انتخاب می‌شود، در خانواده‌ای صالح و اهل ایمان و تقوا پرورش یافته باشد.

اگر جوانان همسر خود را با همفکری و حمایت خانواده‌ها انتخاب و از تجربه‌های آنان استفاده کنند، از بروز بسیاری از ناسازگاری‌ها جلوگیری می‌شود.

۳– مهمترین هدف ازدواج چیست؟ چگونه می‌توان به این هدف دست یافت؟

سازگاری زن و شوهر در خانواده

یکی از مهم‌ترین اهداف ازدواج، برقراری آرامش و محبت بین زن و شوهر است. پس از ازدواج، زن و شوهر یاور هم بوده و سعی می‌کنند با همدلی و کمک به یکدیگر، محبت و آرامش را در خانواده برقرار کنند. یک همسر خوب، باید وظایف و مسئولیت‌های خود را به خوبی شناخته و علاوه بر انجام دقیق آنها، شریک زندگی خود را نیز در انجام مسئولیت‌هایش، یاری کند.

خلاصه سوال ۳:

هدف: برقراری آرامش و محبت بین زن و شوهر

راه رسیدن به هدف: همدلی و کمک در مشکلات – عمل به وظایف و مسئولیت‌ها

۴– مزایای چند فرزندی در خانواده را نام ببرید.

فرزندان، گرمابخش خانواده

یکی از عواملی که موجب امنیت و ثبات خانواده و گرمی و نشاط آن می‌شود، وجود فرزندان است. برخی روان‌شناسان معتقدند که خانواده‌هایی که چند فرزند دارند، تجربهٔ اجتماعی‌شدن و رشد اجتماعی کودکان افزایش می‌یابد. در این خانواده‌ها، کودکان هم‌بازی دارند و رقابت‌ها و بازی‌ها و دعواهای کودکانه و همچنین الگوبرداری از رفتارهای خواهر و برادر شکل می‌گیرد.

همچنین، افرادی که برادر و خواهر دارند، در آینده از لذّت ارتباطات وسیع‌تر خانوادگی و حمایت و محبت برادر و خواهر محروم نمی‌شوند و فرزندانشان نیز از داشتن عمو و خاله و دایی و عمه، برخوردار خواهند بود.

خلاصه سوال ۴: تجربه اجتماعی بیشتر – ارتباطات وسیع خانوادگی

۵- حقوق و تکالیف والدین و فرزندان چیست؟

پدر و مادر مکلف‌اند سرپرستی کودک را به عهده بگیرند و نیازهای مادی و معنوی او را رفع کنند.
فرزندان نیز نسبت به پدر و مادرشان وظایفی دارند و باید در هر حال، به آنها احترام بگذارند. فرزندی که پدر و مادر از او راضی نباشند، از رحمت خدا دور می‌شود. اطاعت از والدین، رعایت اخلاق خوش و خودداری از بی‌احترامی به آنها در هر شرایطی واجب است. اطاعت از والدین تنها درصورتی جایز نیست که به گناه و نافرمانی از خدا دستور دهند.

خلاصه سوال ۵:

تکلیف فرزندان	تکلیف والدین
احترام و اطاعت از والدین	سرپرستی و رفع نیازهای فرزندان

۶ـ چگونه می‌توانیم ارتباط بهتری با اعضای خانواده داشته باشیم؟ (چهار مورد کافیه)

۱ـ هنگام ایجاد مشکل در خانواده، باور داشته باشیم که بسیاری از مشکل‌ها با ارتباط و گفت‌وگوی صحیح قابل حل شدن هستند. حتی هنگامی که مشکل خاصی نیز میان ما و اعضای خانواده وجود ندارد، سعی کنیم وقتی را برای صحبت با آنها و شنیدن حرف‌هایشان اختصاص دهیم، مخصوصاً والدینمان که ما عزیزترین افراد برای آنها هستیم.

۲ـ در هنگام صحبت مخصوصاً با پدر و مادر، حتماً احترام آنها را حفظ کنیم.

۳ـ برای ارتباط صحیح با دیگران، پیام‌هایمان را به شکل کامل منتقل کنیم. یعنی مشکلمان را دقیق و کامل بیان کنیم و احساس خودمان را نیز نسبت به آن، مطرح کنیم.

۴ـ شرایط شنونده را در نظر بگیریم؛ مثلاً وقتی که فرد مقابل خسته است یا الان وقت کافی ندارد یا ذهن او به شدت به مسئلهٔ دیگری مشغول است، مشکل خودمان را مطرح نکنیم.

۵ـ هنگامی که عصبانی یا شدیداً ناراحت هستیم، صبر کنیم تا کمی آرام شویم، سپس با اعضای خانواده صحبت کنیم.

۶ـ هنگام ارتباط، از مسخره کردن، تحقیر و طعنه زدن اجتناب کنیم. این امر سبب می‌شود تا شنونده ناراحت شده و دیگر به خوبی و دقت به حرف‌های ما گوش نکند.

۷ـ سعی کنیم قبل از مطرح کردن مشکل، به راه حل‌های متفاوت فکر کنیم و آنها را پس از طرح مشکلمان، پیشنهاد دهیم.

۸ـ در مسائل و مشکلات جدی، از فرد بزرگ‌تر خانواده، مانند والدین یا برادر یا خواهر بزرگ‌تر، کمک بگیریم.

۹ـ مشکلات و مسائل خانواده خودمان را، تا جای ممکن در خانه حل کنیم و از بازگو کردن آنها به دیگران خودداری کنیم.

۱۰ـ در موارد نیاز و حل نشدن مشکل میان اعضای خانواده، حتماً از صاحبان تجربه و بزرگ‌ترهای فامیل و یا مشاوران متعهد و متخصص نیز استفاده کنیم.

۱۱ـ صبر و توکل به خدا، یاری رسان ما در تمام مسائل و مشکلات احتمالی ما در زندگی است.

۱۲ـ باور داشته باشیم که خانواده مان، دلسوزترین و گرم‌ترین کانونی است که در آن بوده و خواهیم بود و همیشه همه اعضای خانواده را مانند اعضای یک پیکر و یاری‌رسان هم، بدانیم.

۷- چگونه می‌توان مشکلات و دشواری‌ها را در خانواده مدیریت کرد؟

مدیریت مشکلات و حوادث غیرمنتظره در خانواده

زندگی خانوادگی، یک دورهٔ طولانی از ازدواج تا پایان عمر را دربرمی‌گیرد که علاوه بر شیرینی‌ها و خاطرات ماندگار خود، ممکن است همراه با مشکلات گوناگون از قبیل بیکاری، فقر، بیماری شدید و طولانی، فوت یکی از اعضای خانواده یا معلولیت کودک باشد و شرایط دشواری را برای خانواده به وجود بیاورد و حتی ارکان خانواده را دچار تزلزل کند.

در چنین مواقعی، اعضای خانواده باید با توکل به خدا، صمیمیت و همکاری بین خود را بیشتر کنند و با در پیش گرفتن صبر و شکیبایی و دعوت یکدیگر به صبر، این مشکلات و حوادث را مدیریت کنند و نگذارند که خانواده دچار بحران شود و آسیب ببیند.

موقعیت‌های ۱ و ۲ و ۳ را بخوانید. در هر یک از آنها خانواده‌ها برای مقابله با مشکلات چه تدبیرهایی اندیشیده‌اند؟

صلهٔ اَرحام

در دین اسلام به صلهٔ اَرحام سفارش و اَمر شده است. واژهٔ «صِله» از وصل گرفته شده و به معنای اتحاد و پیوستگی است و «اَرحام» یعنی خویشان و نزدیکان.

صلهٔ ارحام از آن دسته واجباتی است که فواید زیادی در آن نهفته است. در اسلام، کمک کردن به ارحام و خویشاوندان نسبت به دیگران اولویت دارد.

منظور از صلهٔارحام این است که افراد به دیدار خویشاوندان خود بروند و از یکدیگر خبر بگیرند. البته صلهٔ ارحام تنها به دید و بازدید خلاصه نمی‌شود و این دید و بازدیدها باید با مهر و محبت توأم باشند. باید دقت کنیم که وسایل ارتباطی مانند تلفن یا پیامک یا ...، ما را از دیدار حضوری فامیل‌هایمان، محروم نکند.

کمک مالی به خویشاوندان نیز جزء صلهٔ ارحام محسوب می‌شود. در مواردی که افراد نذری دارند یا می‌خواهند زکات یا صدقه و ... بدهند، اگر در بین خویشاوندان آنها نیازمندی وجود داشته باشد، باید او را بر دیگران مقدم بدانند.

۸- واژه صله و واژه ارحام هر کدام به چه معنی هستند؟

۹- منظور از صله ارحام چیست؟ (سوال مهم امتحانی)

فعالیت ۳:
کودک از لذت داشتن ارتباطات وسیع خانوادگی محروم می‌شود و تجربه اجتماعی چندانی به دست نمی‌آورد.

۳ــ به نظر صاحب‌نظران، تک‌فرزندی چه پیامدهای نامطلوب فردی و اجتماعی دارد؟

۴ــ کاهش نرخ باروری در کشور ما در آینده چه پیامدهای نامطلوبی در اقتصاد یا جامعه خواهد داشت؟ دست‌کم به سه مورد اشاره کنید.

فعالیت ۴:
کم شدن نیروی کار – کاهش رشد اقتصادی – پیری و جایگزین نشدن جمعیت کشور – کاهش توان دفاعی و نظامی کشور

*– وقتی خانواده ای به خوبی بتواند وظایف خود را اتجام دهد ، می توان از آن به عنوان خانواده ی ..... یاد کرد . (متعادل)

*– اولین گام در راه تشکیل یک خانواده ی متعادل و سالم ..... است . (دقت در انتخاب همسر)

*– یکی از عواملی که موجب سازگاری و آرامش در خانواده می شود انتخاب ..... است . (صحیح همسر)

*– در گذشته ..... نقش بیشتری در همسرگزینی فرزندان خود داشتند . (خانواده ها)

*– یکی از عواملی که موجب امنیت و ثبات خانواده و گرمی و نشاط آن می شود وجود ..... است . (فرزندان)

*– زندگی خانوادگی، یک دوره طولانی یعنی از ..... تا ..... را در بر می گیرد . (ازدواج – پایان عمر)

*– صله به معنای .....و ..... است و اَرحام یعنی ..... و ..... . (اتحاد و پیوستگی– خویشان و نزدیکان)

درس ۲۰

- دقت در انتخاب همسر: تشکیل خانواده مطلوب
- مهمترین عامل در همسرگزینی؟ ایمان و اعتقادات دینی
- مهمترین هدف ازدواج از نظر قرآن؟
- سازگاری زن و شوهر در خانواده
  - شناخت وظایف
  - کمک و همدلی
- محاسن چند فرزندی؟
- صله ارحام
  - واژهٔ صله از وصل گرفته شده و به معنای اتحاد و پیوستگی ست
  - واژهٔ ارحام به معنی خویشان و نزدیکان است
  - منظور از صله ارحام اینه که افراد به دیدن خویشاوندان خود بروند و با مهر و محبت به ایشان کمک بکنند
- مدیریت مشکلات؟
  - توکل به خدا
  - صمیمیت و همکاری
  - صبر و شکیبایی
- فعالیتهای ۳ و ۴ صفحه ۱۳۵
- حقوق و تکالیف والدین و فرزندان؟
  - احترام و اطاعت
  - سرپرستی و رفع نیازها

نهاد حکومت

درس ۲۱

۱ – چرا داشتن حکومت یک نیاز ضروری برای جامعه است؟

نیاز به حکومت

شما پیش از این در درس تاریخ با حکومت‌ها و سلسله‌های مختلف آشنا شده‌اید. آیا تاکنون فکر کرده‌اید که چرا حکومت‌ها پدید آمده‌اند و آیا جامعه‌ای می‌تواند بدون نهاد حکومت به حیات خود ادامه دهد؟

همان‌طور که زندگی اجتماعی یک **ضرورت** است و انسان‌ها نمی‌توانند به تنهایی زندگی کنند و نیازهای مادی و معنوی خود را برطرف کنند، داشتن حکومت نیز برای یک جامعه یک ضرورت است و هیچ جامعه‌ای نمی‌تواند بدون وجود حکومت باقی بماند؛ زیرا در زندگی اجتماعی نیازهای مشترکی وجود دارد و افراد برای تنظیم امور خود به قوانین و مقرراتی نیاز پیدا می‌کنند. آنها همچنین برای اجرای قوانین و حل اختلافات، برقراری امنیت و نظم، ایجاد هماهنگی میان فعّالیت‌های مختلف جامعه و دفاع از هجوم دشمنان ناگزیرند حکومتی تشکیل دهند و ادارهٔ امور جامعه را به افرادی بسپارند. بنابراین بدون نهاد حکومت، جامعه دچار اختلال و هرج‌ومرج می‌شود.

۱ – چرا داشتن حکومت یک نیاز ضروری برای جامعه است؟

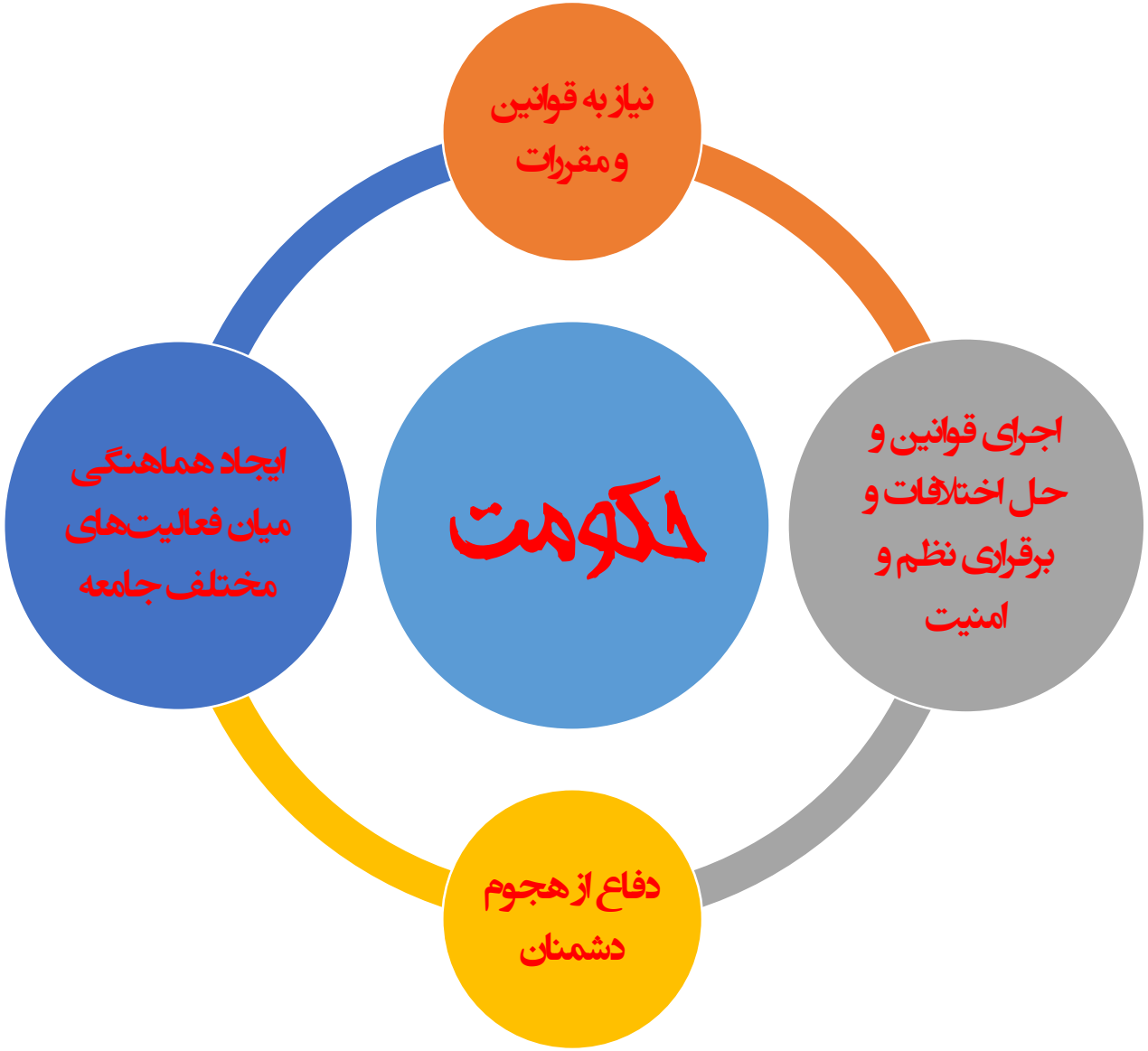

۲– برخی از مهمترین وظایف حکومت‌ها را نام ببرید. (چهار مورد)

- وضع قوانین و مقررات لازم در امور مختلف
- اجرای قوانین
- برقراری نظم و امنیت
- رسیدگی به اختلافات و شکایت‌ها
- تعلیم و تربیت
- حفظ میراث فرهنگی
- سیاست‌گذاری فرهنگی
- عمران و آبادانی کشور
- ایجاد وسایل و امکانات لازم برای رفع نیازهای معیشتی، اجتماعی و اقتصادی مردم
- ایجاد هماهنگی بین فعّالیت‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی
- دفاع از کشور و حفظ تمامیت ارضی*
- مدیریت منابع طبیعی و ثروت‌هایی که به عموم مردم تعلق دارند؛
- حمایت از گروه‌های خاص و نیازمند مانند کودکان بی‌سرپرست، معلولان و از کارافتادگان.

فعّالیت

۱ــ با توجه به آنچه در سال های قبل دربارهٔ قوهٔ مقننه، قضائیه و مجریه خوانده‌اید، چند مورد از مهم‌ترین وظایف حکومت را که در صفحهٔ قبل نوشته شده، انتخاب کنید و بگویید از وظایف کدام قوه است.

فعایت ۱ :

وضع قوانین و مقررات: قوه مقننه

اجرای قوانین: قوه مجریه

رسیدگی به اختلافات و شکایت‌ها: قوه قضائیه

۳– چرا اسلام وجود حکومت را ضروری می‌داند؟

اسلام و حکومت

اسلام وجود حکومت را برای جامعه ضروری می‌داند. زیرا بسیاری از احکام الهی (مانند عدالت) جز با تشکیل یک جامعه و حکومت الهی، محقّق نمی‌گردد. پیامبر اکرم ﷺ نیز پس از هجرت از مکه به مدینه، حکومت اسلامی تشکیل داد.

مبدأ قوانین و مقررات برای برپایی حکومت از دیدگاه اسلام، حکمت و ارادهٔ خداوند است و عقل و وحی الهی، دو وسیلهٔ اصلی برای شناخت ارزش‌های الهی، قوانین و مقررات اجتماعی هستند.

نکته!

۴- مجریان قوانین در حکومت اسلامی باید چه ویژگی‌هایی داشته باشند؟

قانون الهی ضامن عدالت است و مجریان قوانین عادلانه باید دو ویژگی داشته باشند : عدالت را بشناسند و به عدالت رفتار کنند. به همین دلیل، برای حکومت و اداره امور جامعه، فقط آن گروه از مردم شایستگی دارند که هم از قوانین و ارزش‌های الهی آگاهی داشته باشند و هم از نظر تقوا و عدالت از دیگر مردم بالاتر باشند. در رأس این گروه، پیامبران الهی و سپس جانشینان آنها یعنی امامان معصوم علیهم‌السلام قرار دارند. در غیاب آنان نیز، افراد باتقوا و عادلی که آگاهی لازم را به دستورات اسلام داشته و بر اساس تجربه، حکمت و سیاست صحیح، می‌توانند دستورات اسلام را به درستی بر شرایط و زمان‌های مختلف تطبیق دهند، ادامه‌دهنده راه آنها هستند.

۵- از نظر اسلام چه کسانی شایسته حکومت و اداره جامعه هستند؟

۵- از نظر اسلام چه کسانی شایسته حکومت و اداره جامعه هستند؟

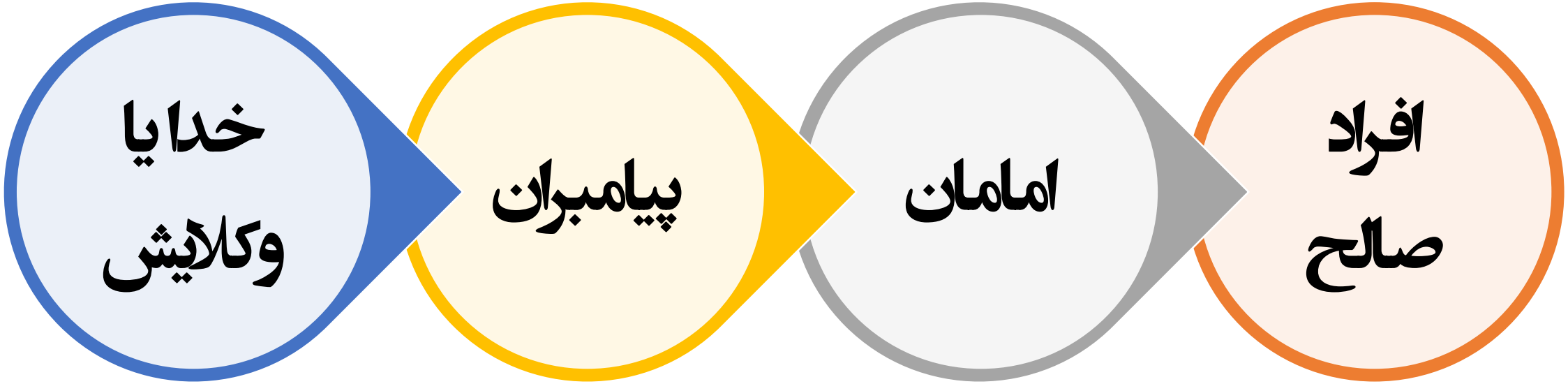

فعّالیت

۲ــ چرا مبدأ اصلی قوانین برای برپایی حکومت از دیدگاه اسلام، حکمت و ارادهٔ خداوند است؟

۳ــ با مطالعهٔ آیات قرآن کریم در صفحهٔ قبل، دیدگاه اسلام را دربارهٔ ماهیت حکومت بیان کنید.

فعالیت ۲:

چون حق حاکمیت تنها از آن خداوند است.

فعّالیت

۲ــ چرا مبدأ اصلی قوانین برای برپایی حکومت از دیدگاه اسلام، حکمت و ارادهٔ خداوند است؟

۳ــ با مطالعهٔ آیات قرآن کریم در صفحهٔ قبل، دیدگاه اسلام را دربارهٔ ماهیت حکومت بیان کنید.

خداوند، ولی و سرپرست کسانی است که ایمان آورده‌اند. آنها را از ظلمت‌ها، به‌سوی نور بیرون می‌برد. (اما) کسانی که کافر شدند، اولیای آنها طاغوت‌ها هستند که آنها را از نور، به سوی ظلمت‌ها بیرون می‌برند. آنها اهل آتش‌اند و همیشه در آن خواهند ماند.

سورهٔ بقره، آیهٔ ۲۵۷

ای کسانی که ایمان آوردید، فرمان برید از خدا و فرمان برید از رسول و اولیای امور از خودتان و اگر در چیزی ستیزه کردید به خدا و رسولش باز گردید.

سورهٔ نساء، آیهٔ ۵۹

فعالیت ۳:

خداوند ولی و حاکم جامعه است و از طرف خودش پیامبر و اولیای امر(امامان) را حاکم کرده است.

۶– حکومت کشور ما از چه نوعی است؟

حکومت در کشور ما

همان‌طور که در فصل هشتم خواندید. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، حکومت جمهوری* اسلامی در ایران تأسیس و جانشین حکومت شاهنشاهی شد.

بنیان‌گذار این نوع حکومت امام‌خمینی ﷺ است. کلمهٔ «جمهوری» نشان می‌دهد که شکل این حکومت، جمهوری است و در آن حق انتخاب و مشارکت مردم در حکومت به رسمیت شناخته می‌شود. کلمهٔ «اسلامی» نیز یعنی محتوای این حکومت اسلامی است و کشور با اصول و قوانین اسلامی اداره می‌شود. زمامداران آن نیز باید مؤمن و معتقد به اسلام و متعهد به اجرای آن باشند.

۷– کلمه جمهوری و کلمه اسلامی در نام حکومت ما، هر یک نشانگر چه چیزی هستند؟ (سوال مهم امتحانی)

حکومت در کشور ما

همان‌طور که در فصل هشتم خواندید. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، حکومت جمهوری* اسلامی در ایران تأسیس و جانشین حکومت شاهنشاهی شد.

بنیان‌گذار این نوع حکومت امام‌خمینی ﷺ است. کلمهٔ «جمهوری» نشان می‌دهد که شکل این حکومت، جمهوری است و در آن حق انتخاب و مشارکت مردم در حکومت به رسمیت شناخته می‌شود. کلمهٔ «اسلامی» نیز یعنی محتوای این حکومت اسلامی است و کشور با اصول و قوانین اسلامی اداره می‌شود. زمامداران آن نیز باید مؤمن و معتقد به اسلام و متعهد به اجرای آن باشند.

۷– کلمه جمهوری و کلمه اسلامی در نام حکومت ما، هر یک نشانگر چه چیزی هستند؟ (سوال مهم امتحانی)

جمهوری

- حق انتخاب و مشارکت مردم

اسلامی

- اداره با اصول و قوانین اسلامی

۸- مهمترین رکن حکومت در جمهوری اسلامی چیست؟ (مهم)

بر طبق قانون اساسی، مهم‌ترین رکن حکومت جمهوری اسلامی رهبری آن است و سه قوهٔ مقننه، قضائیه و مجریه تحت نظارت رهبری به ادارهٔ امور کشور می‌پردازند. رهبری در جمهوری اسلامی ایران بر پایهٔ «ولایت فقیه» است.

نکته بسیار مهم!

۹– معنا و مفهوم ولایت را توضیح دهید.(مهم!)

ولایت به معنای سرپرستی است. گفتیم که از دیدگاه اسلام پیامبران و امامان معصوم علیهم‌السلام از طرف خداوند نمایندگی دارند که مردم را سرپرستی کنند. بر طبق اصل پنجم قانون اساسی، در زمان غیبت امام زمان عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف **سرپرستی** جامعهٔ اسلامی برعهدهٔ **فقیه** عادل و باتقوا، آگاه به زمان، شجاع، مدیر و مدبر است.

۹– معنا و مفهوم ولایت را توضیح دهید.(کلمت قرمز رنگ را به عنوان سوال جای خالی در نظر بگیرید)

- رهبری در جمهوری اسلامی ایران بر پای «ولایت فقیه» است.
- ولایت به معنای سرپرستی است.
- از دیدگاه اسلام، فقط خدا می تواند بر انسانها ولایت و حاکمیت داشته باشد.
- پیامبران و امامان معصوم نیز از طرف خداوند نمایندگی داشته اند که تا مردم را سرپرستی کنند.
- بر طبق اصل پنجم قانون اساسی، در زمان غیبت امام زمان(عج) سرپرستی جامعه اسلامی برعهدهٔ فقیه عادل و باتقوا، آگاه به زمان، شجاع، مدیر و مدبّر است.

۱۰ – ارکان حکومت ایران را نام ببرید.

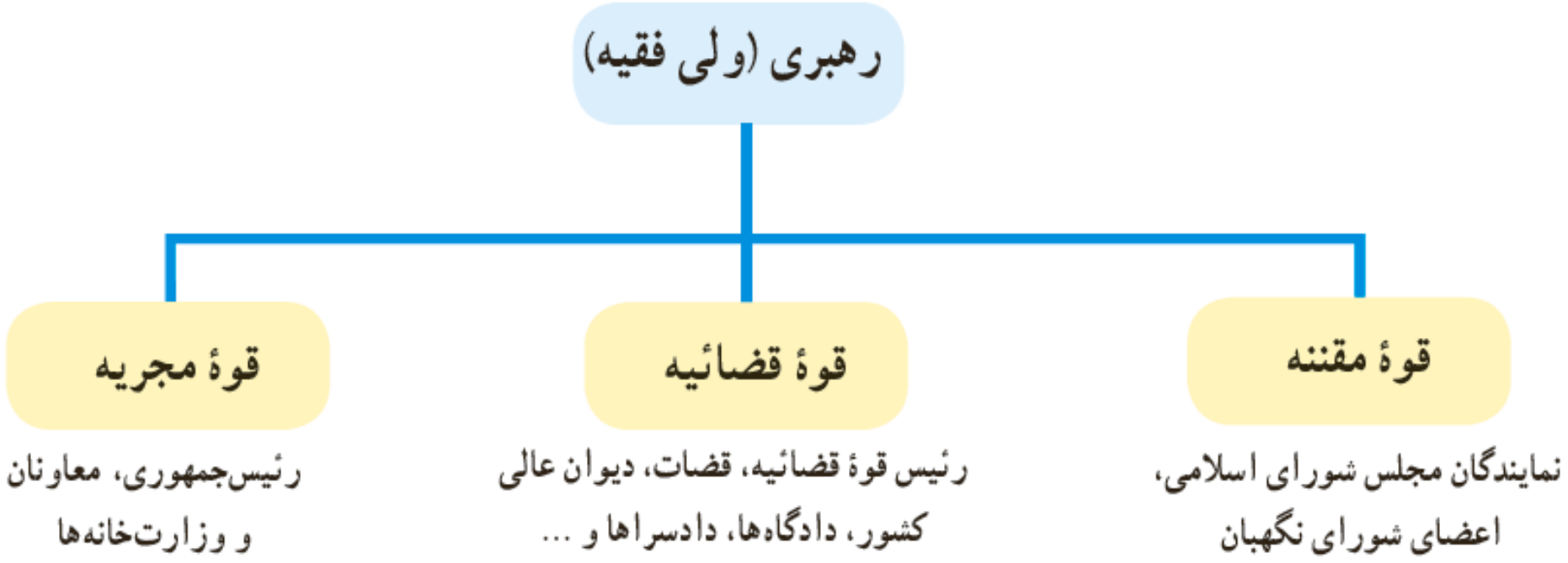

ارکان و ساختار حکومت ایران درستش اینه!

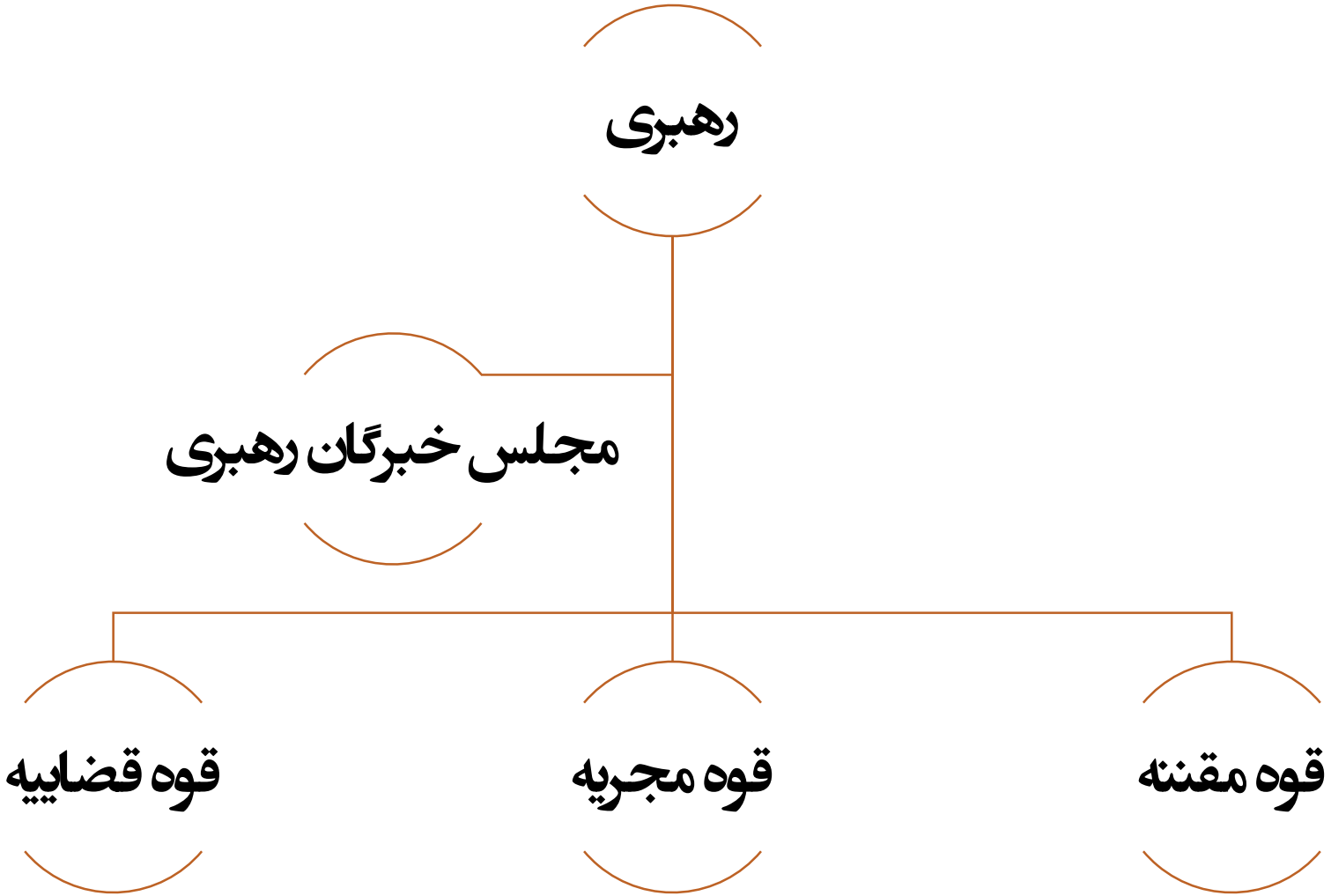

۱۱– علاوه بر رهبری و قوای سه گانه، چه نهادهای دیگری در اعمال حاکمیت وجود دارند؟

در نظام جمهوری اسلامی علاوه بر رهبری و قوای سه گانه،نهادهای ویژهٔ دیگری در اِعمال حاکمیت مشارکت دارند.

از جمله این نهادها می‌توان به **مجلس خبرگان رهبری**، **شورای نگهبان**، **مجمع تشخیص مصلحت نظام**، **شورای عالی امنیت ملی** و **شورای عالی انقلاب فرهنگی** اشاره کرد.

۱۲ – وظایف و اختیارات رهبر را نام ببرید.

بر طبق قانون اساسی (اصل ۱۱۰)، برخی از مهم‌ترین وظایف و اختیارات رهبر جمهوری اسلامی عبارت‌اند از :

* تعیین سیاست‌های کلی نظام و نظارت بر حسن اجرای آنها
* فرماندهی کل نیروهای مسلح
* نصب و عزل و قبول استعفای فقهای شورای نگهبان، رئیس قوهٔ قضائیه، رئیس سازمان صداوسیمای جمهوری اسلامی ایران و فرماندهان نیروهای نظامی، انتظامی و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ...
* عفو یا تخفیف مجازات محکومان در حدود موازین اسلامی ...

فعّالیت

۵ــ حکومت جمهوری اسلامی چه ویژگی‌هایی دارد ؟ ویژگی‌های رهبر در حکومت جمهوری اسلامی کدام‌اند ؟ توضیح دهید .

فعالیت ۵:

مهمترین ویژگی حکومت ایران این است که هم جمهوری است یعنی رای مردم به رسمیت شناخته می‌شود و هم اسلامی است یعنی قوانین آن مبنای اسلامی دارد.

رهبر در حکومت ایران باید یک فقیه آگاه به زمان، شجاع، مدیر و مدبر باشد.

۱۳ – شوراهای اسلامی شهر و روستا به چه دلیل به وجود آمده‌اند؟
وظیفه این شوراها چیست؟

• شوراهای اسلامی شهر و روستا

از آنجا که نوع حکومت در کشور ما جمهوری است و مردم باید در همهٔ شئون حکومت نقش و مشارکت داشته باشند، در قانون اساسی تشکیل شوراهای اسلامی روستا، شهر، شهرستان و استان مورد توجه قرار گرفته است. اعضای این شوراها را مردم منطقه یا محل انتخاب می‌کنند.

شوراهای اسلامی با هدف همکاری مردم برای پیشبرد برنامه‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و عمرانی با توجه به شرایط و مقتضیات هر منطقه از کشور تشکیل می‌شوند.

۱۳ – شوراهای اسلامی شهر و روستا به چه دلیل به وجود آمده‌اند؟
وظیفه این شوراها چیست؟

دلیل: مشارکت مردم در حکومت

+

وظیفه: همکاری در اجرای برنامه‌های فرهنگی و اقتصادی و...

→

شوراهای اسلامی شهر و روستا

*– پس از پیروزی انقلاب اسلامی حکومت ..... درایران تأسیس و جانشین حکومت شاهنشاهی شد . (جمهوری اسلامی)

*– بنیان گذار حکومت جمهوری اسلامی ایران ..... است . (امام خمینی (ره))

*– پس از پیروزی انقلاب اسلامی ، بیش از ..... درصد مردم به جمهوری اسلامی رأی " آری "دادند (۹۸)

*– مهم ترین رکن حکومت جمهوری اسلامی ..... آن است . (رهبری)

*– سه قوه مقننه ، قضاییه و مجریه تحت نظارت ..... به اداره ی امور کشور می پردازند . (رهبری)

*– رهبری جمهوری اسلامی ایران بر پایه ی ..... است . (ولایت فقیه)

*– ولایت به معنای ..... است . (سرپرستی)

درس بیست و یکم

- ضرورت وجود حکومت؟
- وظایف حکومتها؟
- حق حاکمیت مطلق از نظر اسلام؟
  - چرا اسلام وجود حکومت را ضروری می داند؟
  - عقل و وحی دو وسیله برای شناخت ارزشهای الهی و ایجاد مقررات اسلامی
  - برخی از ارزشها و قوانین اسلامی؟
  - دو ویژگی مجریان قوانین؟
- از نظر اسلام چه کسانی شایسته اجرای قوانین هستند؟
- کلمه جمهوری و کلمه اسلامی نشانگر؟
- بنیانگذار حکومت جمهوری اسلامی؟
- ارکان حکومت جمهوری اسلامی و مهمترین رکن آن؟
  - سایر نهادها؟
- ولایت به معنای؟
- از دیدگاه اسلام ولایت مختص به؟
- اختیارات و وظایف رهبر؟
- هدف از تشکیل شوراها؟

حقوق و تکالیف شهروندی

درس ۲۲

۱ – مفهوم واژه شهروندی را توضیح دهید.

شهروندی

دانستید که هر جامعه برای ادارهٔ امور عمومی و مشترک خود به نهاد حکومت نیاز دارد. وقتی نهاد حکومت در یک جامعه شکل می‌گیرد، روابط متقابلی بین مردم و حکومت پدید می‌آید.

واژهٔ «شهروندی» به همین روابط متقابل مردم و حکومت اشاره دارد. شهروندی ارتباطی است که افراد را به یک حکومت مشخص پیوند می‌دهد و در نتیجه برای فرد و حکومت، حقوق و تکالیفی ایجاد می‌شود.

۲– حقوق شهروندی را نام ببرید.

جواب سوال ۲:

- حق برخورداری از عدالت قانونی
- حق برخورداری از عدالت قضایی
- حق برخورداری از رفاه و تامین اجتماعی
- حق مشارکت سیاسی
- حقوق فرهنگی

۳- منظور از حق برخورداری از عدالت قانونی چیست؟

...امت‌های پیشین گرفتار و نابود شدند؛ زیرا وقتی اشراف آنها جرمی مرتکب می‌شدند آنها را از مجازات معاف می‌کردند، اما وقتی زیردستان آنها همان جرم را مرتکب می‌شدند آنها را به شدت مجازات می‌کردند.

پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم

صحیح بخاری، ج ۵

• حق برخورداری از عدالت قانونی

عدالت قانونی یعنی اینکه حکومت در وضع قوانین، اجرای قوانین و نظارت بر اجرای قوانین بین شهروندان تبعیض قائل نشود.

۴- منظور از حق برخورداری از عدالت قضایی چیست؟

- **حق برخورداری از عدالت قضایی**

شهروندان حق دادخواهی دارند و هرکس می‌تواند متناسب با نوع دادخواست خود به دادگاه مراجعه کند. شهروندان حق دارند در همهٔ دادگاه‌ها برای خود وکیل مدافع انتخاب کنند.

۵- منظور از حق برخورداری از رفاه و تامین اجتماعی چیست؟

• حق برخورداری از رفاه و تأمین اجتماعی *

کلیهٔ شهروندان حق دریافت خدمات عمومی به صورت برابر و عادلانه و در کوتاه‌ترین زمان ممکن را دارند. شهروندان حق دارند در مواردی مانند بیکاری، معلولیت، پیری، بازنشستگی، بی‌سرپرستی،از کار افتادگی و حوادث از تأمین اجتماعی بهره‌مند شوند. هر شهروند حق دارد به آموزش‌وپرورش، مراکز فرهنگی و ورزشی، آتش‌نشانی، پلیس و نظایر آن دسترسی آسان داشته باشد. شهروندان حق دارند در محیطی پاک و سالم و بدون آلودگی زندگی کنند و از خدمات و امکانات بهداشتی و درمانی مناسب، به بهترین وجه برخوردار شوند.

حکومت باید با برنامه‌ریزی مناسب، زمینه را برای رفع فقر و محرومیت و ایجاد رفاه عمومی و شرایط مناسب زندگی فراهم کند.

۶– منظور از حق مشارکت سیاسی چیست؟

- **حق مشارکت سیاسی**

مشارکت سیاسی یعنی اینکه هر شهروند بتواند در امور سیاسی جامعه دخالت کند و در سرنوشت کشور خود نقش داشته باشد. مشارکت سیاسی مردم ممکن است از راه‌های مختلفی چون شرکت در انتخابات، عضویت و همکاری در احزاب و انجمن‌های سیاسی، شرکت در راه‌پیمایی‌ها و تظاهرات صورت بگیرد.

۷– مشارکت سیاسی به طور معمول از چه راههایی صورت می‌گیرد؟

• حق مشارکت سیاسی

مشارکت سیاسی یعنی اینکه هر شهروند بتواند در امور سیاسی جامعه دخالت کند و در سرنوشت کشور خود نقش داشته باشد. مشارکت سیاسی مردم ممکن است از راه‌های مختلفی چون شرکت در انتخابات، عضویت و همکاری در احزاب و انجمن‌های سیاسی، شرکت در راه‌پیمایی‌ها و تظاهرات صورت بگیرد.

خلاصه ۷ :

۱- شرکت در انتخابات، ۲-عضویت در احزاب، ۳-شرکت در تظاهرات و راهپیمایی‌ها

۸– کدام نهادها در کشور ما با انتخاب مستقیم و کدام یک با انتخاب غیر مستقیم مردم انتخاب می‌شوند؟

براساس قانون اساسی جمهوری اسلامی، مردم برای انتخاب برخی از کارگزاران مانند رئیس‌جمهور (رئیس قوهٔ مجریه)، نمایندگان مجلس شورای اسلامی و یا اعضای شوراهای شهر و روستا به‌طور مستقیم به افراد مورد نظر خود رأی می‌دهند.

● در برخی موارد نیز انتخاب به صورت غیرمستقیم و با واسطه صورت می‌گیرد. برای مثال، در انتخاب رهبری، مردم اعضای مجلس خبرگان رهبری را انتخاب می‌کنند و به آنها رأی می‌دهند. سپس اعضای مجلس خبرگان که نمایندگان مردم هستند، رهبر را انتخاب می‌کنند.

۸– کدام نهادها در کشور ما با انتخاب مستقیم و کدام یک با انتخاب غیر مستقیم مردم انتخاب می‌شوند؟

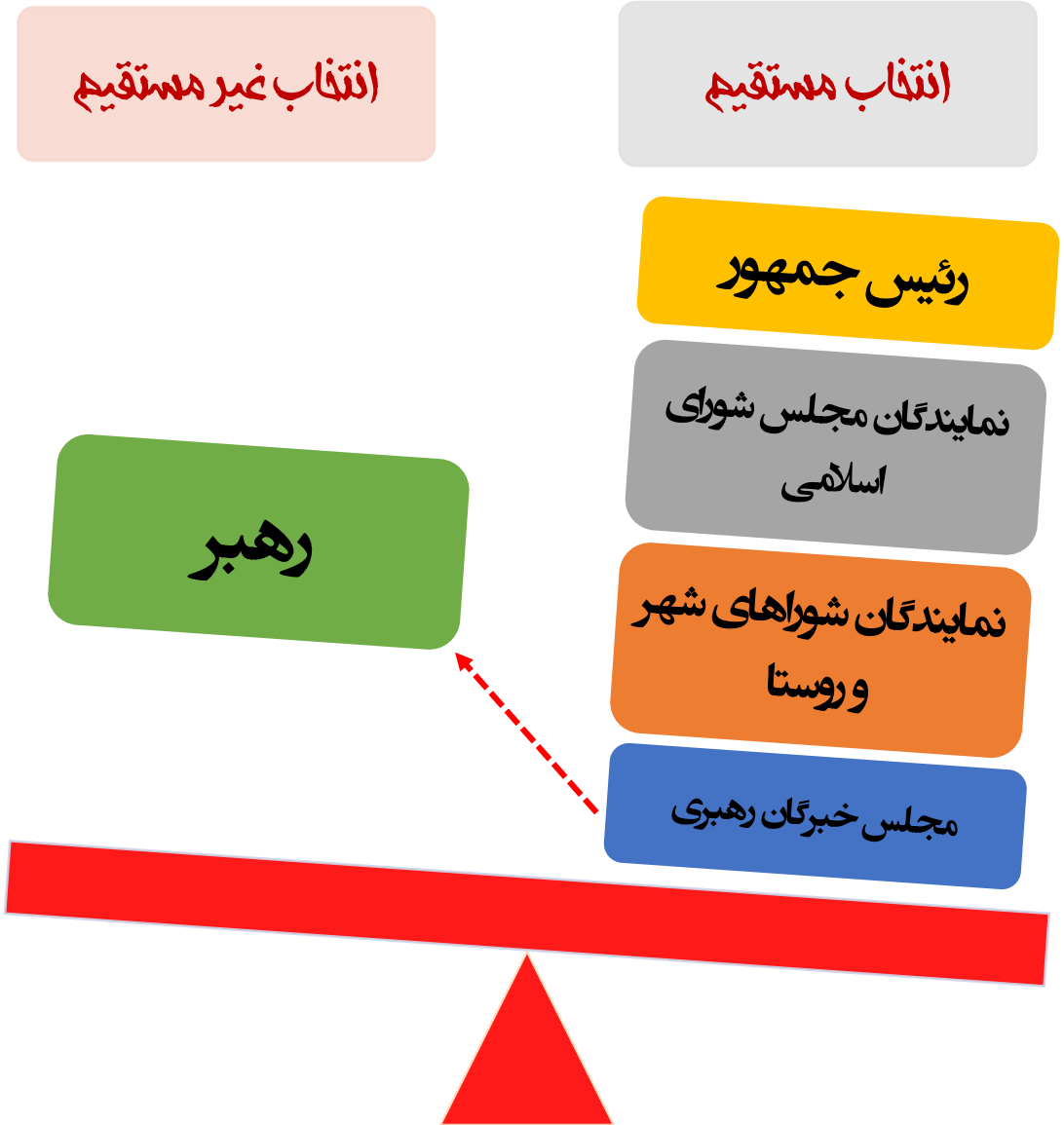

۹- منظور از حقوق فرهنگی چیست؟

• حقوق فرهنگی

برخی از حقوق فرهنگی که در قانون اساسی مورد تأکید قرار گرفته، عبارت‌اند از : حمایت از تشکیل خانواده و پاسداری از روابط خانوادگی، حمایت از تعلیم و تربیت شایسته، آزاد بودن استفاده از زبان‌های قومی و محلی در مطبوعات و رسانه‌های گروهی و تدریس ادبیات آنها در مدارس، در کنار زبان فارسی.

نکته!

- **تجاوز نکردن به منافع عمومی و حقوق دیگران**

براساس اصل چهلم قانون اساسی شهروندان مجاز نیستند برای استفاده از حقوق خود به منافع عمومی زیان برسانند و حقوق دیگران را ضایع کنند.

مثال :

* همهٔ افراد حق انتخاب شغل دلخواه و کسب درآمد دارند اما فرض کنید فردی بخواهد در شهر و در حیاط خانهٔ خود دامداری ایجاد کند و دام پرورش دهد. از آنجا که این کار موجب آلودگی و ضرر رسیدن به بهداشت و سلامت ساکنان محله می‌شود، قانون چنین اجازه‌ای را به وی نمی‌دهد.

* همهٔ افراد، مالک اتومبیل خود هستند و حق دارند در جاده‌ها رانندگی کنند اما نباید با سرعت غیر مجاز حرکت کنند؛ زیرا این کار به جان دیگران آسیب می‌رساند.

۱۰ – برخی از مهمترین تکالیف شهروندی را نام ببرید.

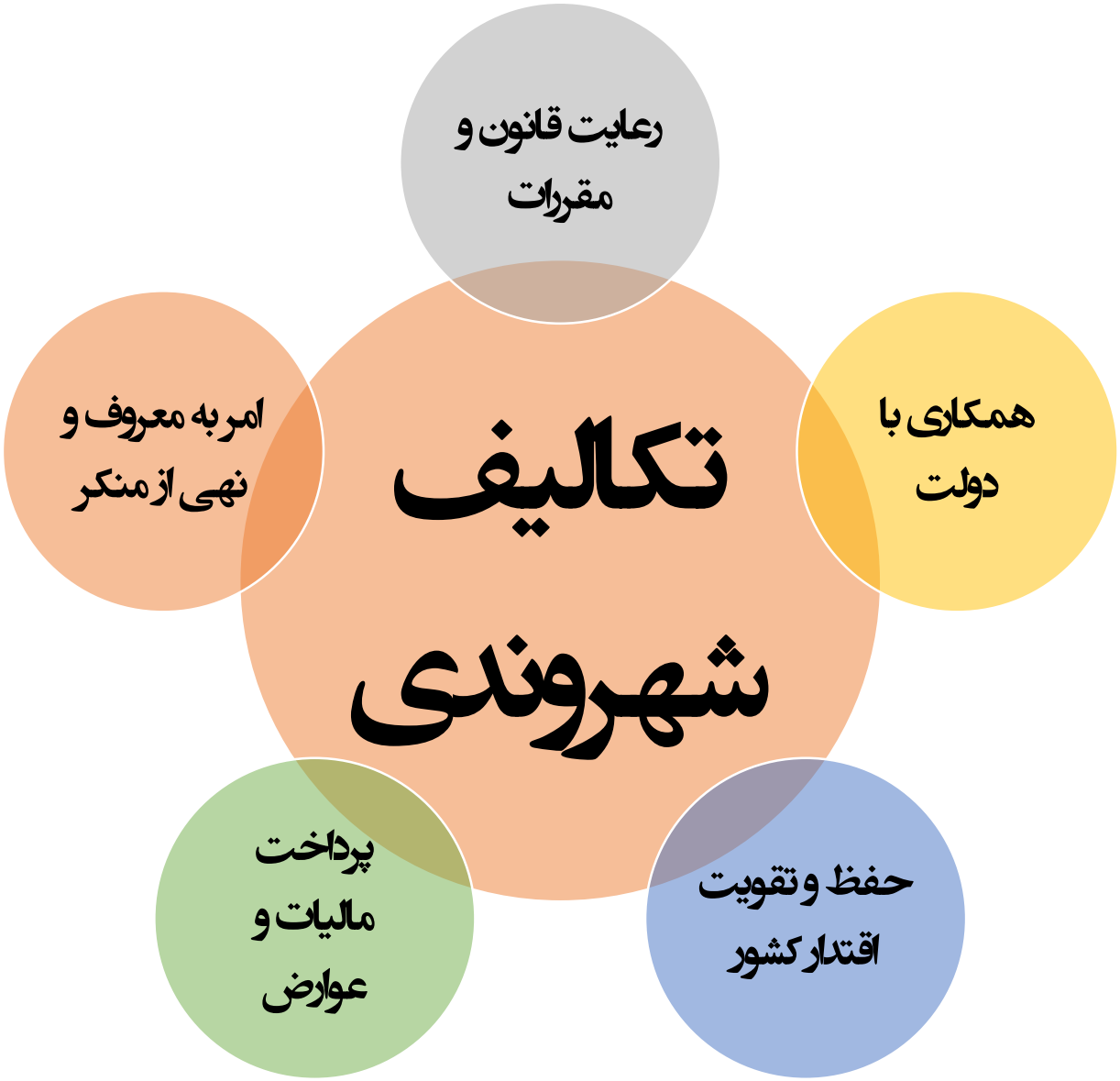

۱۱ – تفاوت مالیات و عوارض را توضیح دهید.
(یا مالیات و عوارض را تعریف کنید)

• پرداخت مالیات و عوارض

سال گذشته خواندید که دولت برای انجام دادن کارهای عمرانی و خدمت رسانی به مردم، به درآمد نیاز دارد. بخشی از درآمدهای دولت از راه مالیات و عوارض تأمین می‌شود.

مالیات مبلغی است که شهروندان بر اساس قانون و به صورت بلاعوض به دولت پرداخت می‌کنند تا صرف هزینه‌های عمومی کشور شود.

عوارض مبلغی است که شهروندان در مقابل دریافت خدمتی از دستگاه‌های اداری و دولتی، به آنها می‌پردازند؛ برای مثال، پولی که بابت امتیاز شمارگر (کنتور) آب و برق، صدور گواهی‌نامهٔ رانندگی، عبور از بزرگراه‌ها یا وارد کردن کالا به کشور و مانند آن پرداخت می‌شود.

مبلغی است که شهروندان براساس قانون و به صورت بلاعوض به دولت پرداخت می کنند تا صرف هزینه های عمومی کشور شود.

- مالیات

مبلغی است که شهروندان در مقابل دریافت خدمتی از دستگاه های اداری و دولتی، به آنها می پردازند؛ برای مثال، پولی که بابت امتیاز کنتور آب و برق، صدور گواهینامه رانندگی، عبور از بزرگراه ها یا وارد کردن کالا به کشور و مانند آن پرداخت می شود.

- عوارض

• حفظ و تقویت اقتدار کشور

خداوند در قرآن کریم می‌فرماید : «وَ اَعِدّوا لَهُم مَااستَطَعتُم مِن قُوَّة»؛ یعنی هر چه می‌توانید در مقابل دشمنان قوی شوید. وقتی عناصر قدرت در کشور وجود نداشته باشد، قدرت‌های مستکبر جهان، ما را وادار به اطاعت می‌کنند و به راحتی می‌توانند بر سرنوشت و آیندهٔ کشور عزیزمان مسلّط شوند. اقتدار این است که علم، اقتصاد، سازندگی، پیشرفت، عزت و اعتبار بین‌المللی و همچنین توان دفاعی کشور، به وسیلهٔ نیروهای داخلی و از درون یک ملّت، جوشیده و تقویت شود. حفظ و تقویت این عناصرِ اقتدار، یک تکلیف ضروری بر همهٔ مردم ایران اسلامی است.

علاوه بر وظیفه عمومیِ مردم در حفظ قدرت کشور، نیروهای نظامی و انتظامی نیز، به شکل خاص وظیفهٔ تأمین امنیت کشور و حراست از مرزهای کشور را برعهده دارند. عضویت در بسیج و انجام خدمت سربازی توسط پسران، در راستای همین وظیفه انجام می‌گیرد.

۱۲ – عناصر اقتدار یک ملت را نام ببرید.

۱۳ – چه کسانی وظیفه حفظ قدرت و اقتدار و امنیت کشور را بر عهده دارند؟

و اعدوا لهم ما استطعتم من قوه

حفظ و تقویت اقتدار کشور

عوامل: مردم – نیروهای نظامی و انتظامی – خدمت وظیفه سربازی

عناصر: علم، اقتصاد، سازندگی، پیشرفت، اعتبار بین المللی و توان دفاعی بومی

۱۴ – قانون اساسی کشور درباره امر به معروف و نهی از منکر چه می‌گوید؟

• امر به معروف و نهی از منکر

اصل ۸ قانون اساسی می‌گوید : در جمهوری اسلامی ایران دعوت به خیر، امر به معروف و نهی از منکر وظیفه‌ای است همگانی و متقابل بر عهدهٔ مردم نسبت به یکدیگر، دولت نسبت به مردم و مردم نسبت به دولت. شرایط و حدود و کیفیت آن را قانون معین می‌کند.

*– در انتخابات مردم ممکن است ..... یا ..... باشند . (انتخاب کننده – انتخاب شونده)

*– بخشی از درآمدهای دولت از راه ..... و ..... تأمین می شود . (مالیات – عوارض)

*– دفاع از کشور در مقابل دشمنان در زمان صلح و جنگ تکلیف همه ی ..... است . (شهروندان)

*– از جمله حقوق و تکالیفی که هم حق و تکلیف مردم و هم حق و تکلیف حکومت است ، ..... می باشد. (امربه معروف و نهی از منکر)

درس بیست و دوم

- فرق مالیات و عوارض؟
- امر به معروف در قانون اساسی؟
- تکالیف شهروندی
  - رعایت قوانین و مقررات
  - همکاری با دولت
  - امر به معروف و نهی از منکر
  - حفظ و تقویت اقتدار کشور
    - عناصر اقتدار ملی؟
    - عوامل حفظ قدرت؟
  - پرداخت مالیات و عوارض
- واژهٔ شهروند؟
- حقوق شهروندی
  - عدالت قانونی
  - عدالت قضایی
  - برخورداری از رفاه و تامین اجتماعی
  - مشارکت سیاسی
    - شرکت در انتخابات
    - عضویت در احزاب
    - شرکت در تظاهرات و راهپیمایی‌ها
    - انتخاب مستقیم – انتخاب غیر مستقیم
  - حقوق فرهنگی